

6

Evaluatie verkiezingen

Aan de orde is het **VAO Evaluatie verkiezingen (AO d.d. 13/11)**.

De voorzitter:

Gelukkig is de minister er nog. In dit VAO geef ik nu toch echt als eerste het woord aan de heer Taverne voor de VVD-fractie.

De heer Taverne (VVD):

Voorzitter. Op 13 november voerde de Kamer een algemeen overleg met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over verkiezingsaangelegenheden en de afgelopen verkiezingen. Daarin kwam een onderwerp op, namelijk lijstverbindingen en de al langer bestaande wens van de VVD om die af te schaffen. Dit onderwerp kwam ook in 2013 aan de orde tijdens een debat met de minister over Kieswetaangelegenheden. Bij die gelegenheid heeft de minister de Kamer toegezegd, informatie aan de Raad van State te vragen. Dat heeft hij gedaan en daar hebben we het resultaat van gekregen. Op dat advies baseert de minister zijn oordeel dat lijstverbindingen moeten blijven bestaan. De VVD vindt dat je in de informatie van de Raad van State ook goede argumenten kunt vinden om juist van lijstverbindingen af te komen. Om die reden dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de huidige Kieswet het politieke partijen mogelijk maakt om lijstverbindingen (lijstcombinaties) aan te gaan;

overwegende dat het oorspronkelijke doel van lijstverbindingen, te weten het bijdragen aan verdere bundeling van politieke partijen, uit het zicht is verdwenen en dat nu het hoofddoel is het behalen van extra zetelwinst;

overwegende dat door het aangaan van lijstverbindingen uitgebrachte stemmen op een partij bij andere partijen terecht kunnen komen;

van mening dat uitgebrachte stemmen in beginsel terecht moeten komen bij die partij die de stemmen ook daadwerkelijk heeft gekregen;

verzoekt de regering, de mogelijkheid tot het aangaan van lijstverbindingen bij verkiezingen af te schaffen, en de Tweede Kamer zo spoedig mogelijk een wetsvoorstel ter zake voor te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Taverne, Schouw en Van Raak. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 26 (33268).

De heer Klein (Klein):

Het is een heel sympathieke motie, maar moet het woord "partijen" niet vervangen worden door "lijsten"? Partijen kunnen namelijk niks doen, het gaat om lijsten die op een gegeven moment ingediend worden en verbonden worden. Daarom heet het ook "lijstverbinding".

De heer Taverne (VVD):

Strikt genomen heeft de heer Klein gelijk. De Kieswet spreekt over lijsten en niet over partijen. Ik neem de suggestie van de heer Klein graag ter harte.

De voorzitter:

Dan wordt de motie dus aangepast. Dat zal leiden tot een gewijzigde motie, zeg ik tegen de heer Taverne. Hij moet dus nog iets doen.

Ik kijk naar de minister. Ik hoop dat hij de motie snel krijgt, want dan kan hij reageren.

Minister Plasterk:

Het dictum van deze motie is zo helder dat ik ook in staat ben om erover te adviseren zonder dat deze ter hand is gesteld. Het zal niemand verbazen dat de fractie van de VVD met deze motie komt. Ik heb begrepen dat het onderdeel is van het verkiezingsprogramma van de VVD. Er zijn niet bij andere gelegenheden, bijvoorbeeld bij het regeerakkoord, afspraken over gemaakt. Het is dus zeer begrijpelijk dat de VVD dit voorstel doet. Ik heb bij een eerdere gelegenheid voorgesteld om eerst een advies te vragen aan de Raad van State. Het advies van de Raad van State is dat het allebei zou kunnen, dat het rechtstatelijk zou zijn om lijstverbindingen wel toe te staan maar ook om ze niet toe te staan. Het is een knoop die uiteindelijk politiek moet worden doorgehakt. Er zijn drie redenen waarom het toch mijn voorkeur heeft om de mogelijkheid voor lijstverbindingen niet af te schaffen. Allereerst zie ik het als een arrangement dat aan de kiezers wordt geboden. Kiezers hebben namelijk de ruimte om te zeggen: ik steun partij A, maar mocht mijn stem bij het verdelen van de restzetels niet ten goede komen aan die partij, dan weet ik dat die ten goede zou kunnen komen aan de verwante partij B en dat heb ik liever dan dat mijn stem ten goede komt aan partij X, Y of Z. Dat is een arrangement waar kiezers iets aan hebben.

In de tweede plaats wordt het door politieke partijen kenmerkend op prijs gesteld, want in de afgelopen jaren hebben veel politieke partijen hun lijsten aan elkaar verbonden. Ook D66, die deze motie heeft ondertekend, heeft dat gedaan, niet bij de laatste Europese verkiezingen, maar bij de verkiezingen daarvoor. Bij eerdere gelegenheden heeft de VVD dat ook gedaan. Op zichzelf is het overigens heel legitiem om de mogelijkheid van een lijstverbinding te gebruiken en om tegelijkertijd het standpunt te hebben dat die uitein-

delijk zou moeten worden afgeschaft. Het is dus geen kritiek. Ik signaleer echter dat er kennelijk bij politieke partijen de behoefte is geweest om dat te doen. Kiezers weten dat, want het wordt vaak als onderdeel van de campagne duidelijk gemaakt aan kiezers. Bovendien staat het op het stembiljet. Kiezers die op de ChristenUnie stemmen, weten dat die lijst wellicht verbonden is aan de SGP en dat hun stem, als er nog een restzetel te verdelen is, eerder bij die partij terecht zal komen, dan bij een andere partij.

Er is nog een derde reden. Bij het stelsel van het verdelen van lijstzetels speelt het gewogen gemiddelde een rol en hebben grotere partijen een grotere kans om een restzetel in de wacht te slepen dan kleine partijen. Dat effect wordt door de mogelijkheid van lijstverbindingen verminderd. Dat is uiteindelijk een kwestie van weging. Je kunt immers ook van mening zijn dat dit juist een beoogd of onvermijdelijk effect is, of een neveneffect. Hoe dan ook, ik vermeld daar wel bij — en ik probeer het stelsel als geheel te bekijken, los van partijpolitieke voorkeuren — dat het in het nadeel van kleine partijen zou zijn als dit zou gebeuren. Ik heb begrip voor de motie, maar alles overziend, moet ik haar toch ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

De stemming over de motie zal dinsdag plaatsvinden. Ik dank de minister voor zijn komst naar de Kamer.

Voorzitter: Van Raak